
Ondernemersfonds Gorinchem

Verkenningsnotitie

Onderzoek onder regie van:

Penvoerders:

*Fianne de Boer
Rob Manders*

*Adviseur, Blaauwberg
Adviseur, Blaauwberg*

10 juni 2024

Waarom een Ondernemersfonds in Gorinchem?

Gorinchem staat over het algemeen bekend als één van de mooie vestingsteden die Nederland rijk is. Maar dat is maar een deel van het verhaal. Net als bij veel andere steden in de regio wordt een groot deel van de economie van Gorinchem gedragen door de (maak)industrie die om de vesting heen is ontstaan. Daarnaast beschikt Gorinchem ook over veel onderwijs, wat samen met het Beatrixziekenhuis ervoor zorgt dat de stad ook echt een regiofunctie dient. We kunnen Gorinchem hiermee typeren als 'landstad'. Een historische kern, gemengde woonwijken, eigen bedrijvigheid en een redelijk compleet voorzieningenniveau. Maar er is werk aan de winkel, het vestigingsklimaat staat onder druk. Gorinchem heeft net als vele landsteden te maken met een 'braindrain': jongeren trekken voor hoger onderwijs weg uit de stad en komen slechts in beperkte mate terug. Dat is een lastige situatie voor de bedrijven in een tijd waar er grote tekorten zijn aan hoog- en vakgeschoold talent. Bovendien heeft Gorinchem te maken met veroudering van de bedrijventerreinen en daarmee met de noodzaak van de energietransitie. En net als in de rest van het land moeten winkels in heel Gorinchem opboksen tegen het ruime aanbod van webwinkels. Deze factoren vormen samen een uitdaging voor Gorinchem, maar er zijn zeker ook kansen. Door zaken goed te organiseren en samenwerkingen aan te gaan tussen het bedrijfsleven, onderwijs, maatschappelijke partijen en de gemeente kan de stad zich goed positioneren voor publieke en private investeringen.

Er wordt in Gorinchem door ondernemers al veel gedaan op dit gebied. Enkele voorbeelden:

- Ondernemersvereniging IKG zet zich al 50 jaar in voor ondernemers over de hele stad, wat ook het vestigingsklimaat ten goede komt. De IKG ondernemersvereniging was in haar beginjaren vooral een netwerk voor de grote, industriële bedrijven – het klinkt nog steeds door in haar naam (IKG: de Industriële Kring Gorinchem). Maar de laatste vijftien jaar is IKG flink uitgebreid door de toetreding van het mkb, waardoor veel ondernemers al verenigd zijn. De IKG maakt zich sterk voor het lokale vestigings- en ondernemersklimaat met het accent op thema's als mobiliteit & bereikbaarheid, arbeidsmarkt & scholing, duurzaamheid en ondernemerschap & innovatie.
- Er is het 'i_lab', een succesvolle samenwerking tussen scholen, bedrijven en de overheid. Het i_lab zet zich in voor innovatie van het onderwijs, levenlang ontwikkelen en kennis delen. Een belangrijke activiteit is de loopbaanoriëntatie waar honderden leerlingen van de Gorcumse scholen een bezoek brengen aan de verschillende bedrijven en organisaties. En verder zijn er proeftuinen en werkgroepen die zich bezig houden met verschillende innovatieve thema's zoals dronetechnologie, energietransitie, lasrobots, zorgtechnologie, smart industry en digitalisering. Bij het i_lab zijn meer dan 30 bedrijven aangesloten die op vrijwillige basis bijdragen. De financiering vanuit het bedrijfsleven loopt nog achter bij die van de overheid (gemeente) en onderwijs.
- Een ander samenwerkingsverband tussen onderwijs en bedrijfsleven is Wetech. Wetech is een buitenboordmotor van het Gilde (Vakcollege Techniek) en het Willem van Oranje College. Bedrijven kunnen zich hierbij aansluiten om te investeren in het lokale technisch beroepsonderwijs. Wetech houdt zich bovendien bezig met het stimuleren van de instroom in technisch onderwijs, een ambitie die op veel steun en herkenning kan

rekenen in de Gorcumse buitenstad.

- Ook heeft de regio Gorinchem samen met de Drechtsteden een regiodeal afgesloten met het Rijk om in te zetten op verbetering van de bereikbaarheid, het behouden en aantrekken van talent, en het versterken van de robuustheid van de economie. IKG neemt als partner deel aan de Stuurgroep van deze regiodeal.
- In coronatijd is het initiatief 'Gorkum Next' ontstaan: een platform om ondernemerschap te stimuleren door ervaren ondernemers aan starters te koppelen. Gorkum Next is ondergebracht in de IKG-stichting "Economische Ontwikkeling Gorinchem" (EOG).
- De ondernemers in het centrum hebben de oude vereniging nieuw leven in geblazen en gezorgd voor samenwerking tussen vastgoedeigenaren, winkeliers en gemeente. Hierdoor is er nu actief binnenstadsmanagement (BSM), een bedrijfsinvesteringszone (BIZ) in de binnenstad sinds 2018, en wordt er veel tijd en moeite gestoken in de citymarketing voor het centrum via de stichting Gorinchem City Marketing (GCM). De samenwerking wordt zowel met publieke als private middelen bekostigd.
- Het initiatief en evenement 'Gorinchem maakt blij' winkelgebieden Piazza, centrum Gorinchem, Hoog Dalem en het Wiardi Beckmanplein. Een vervolg hierop is er met beperkte financiële armslag nog niet.
- En dan is er nog Security5, de organisatie die zich bezig houdt met de beveiliging van zeven terreinen. Security5 is een volledig privaat gefinancierde organisatie en biedt een totaalpakket van camerabewaking en surveillance. Op dit moment is lidmaatschap veelal op vrijwillige basis; slechts op twee terreinen – Oost II en Papland - is deelname verplicht. De wens is om ervoor te zorgen dat alle bedrijven(terreinen) in Gorinchem beveiligd worden en dat de lasten zo beter verdeeld kunnen worden.

Er lopen, kortom, veel initiatieven in Gorinchem. Maar tussen de verschillende collectieven ontbreekt nog enige samenhang. Bovenal heeft de "buitenstad" (het deel van de stad buiten de vesting) de ambitie om echt stappen te maken om het ondernemersklimaat en vestigingsklimaat in Gorinchem te verbeteren. Ondernemers hebben te maken met een steeds wisselend politiek klimaat en steeds meer grote opgaven die hen allen aangaan. Om gezamenlijk invloed uit te kunnen oefenen op de economische agenda en de lange termijnvisie van Gorinchem, is het zoeken naar een manier om alles binnen een overkoepelende samenwerking met elkaar te verbinden. Daarnaast is om de ambities te bereiken, structurele financiering en medewerking van het hele bedrijfsleven nodig. In navolging van vele Drechtsteden wordt daarom nu ook in Gorinchem gekeken naar het oprichten van een ondernemersfonds: een gezamenlijke financiële positie voor en door ondernemers (en maatschappelijke partijen), waar iedere eigenaar en gebruiker van zakelijk vastgoed aan meedoet.

Het bestuur van IKG en Security5, de initiatiefnemers van dit onderzoek, zien op voorhand veel voordelen in een ondernemersfonds:

- **Zekerheid en stabiliteit.** De bestaande collectieven in Gorinchem krijgen de beschikking over langjarig investeringsbudget. De zekerheid van collectief budget zorgt ervoor dat er maximaal energie kan worden gestoken in het maken van plannen die het

vestigingsklimaat ten goede komen.

- **Voor en door ondernemers.** Binnen het fonds geldt volledige bestedingsvrijheid en de ondernemers kiezen zelf de best passende wijze van organisatie. Er zijn geen 'freeriders' meer, iedere ondernemer betaalt mee naar rato van zijn/haar zakelijke vastgoedwaarde. En 'meebetalen = meebepalen', iedere ondernemer kan zich bij het collectief melden dat actief is in zijn of haar gebied/sector. Het is echt een fonds voor en door ondernemers.
- **Hogere organisatiegraad.** De organisatiegraad in de hele gemeente krijgt een boost, zeker in de "buitenstad" is dat een zeer wenselijke ontwikkeling. Bovendien komt er meer samenwerking tussen de bestaande collectieven.
- **Ruimte voor professionalisering.** De zekerheid van investeringsbudget maakt het mogelijk om de dienstverlening vanuit het collectief naar ondernemers toe te professionaliseren. Met professionele inzet winnen de collectieven aan kwaliteit, continuïteit en slagkracht.
- **Urgente opgaven oppakken waaronder netcongestie.** Met een fonds kunnen tal van opgaven op collectief niveau worden opgepakt die nu geen echte 'probleemeigenaar' hebben. IKG signaleert wel dat er veel vragen leven bij ondernemers op thema's als netcongestie, de energietransitie, mobiliteit en de arbeidsmarkt maar heeft niet het instrumentarium om er structureel tijd en geld in te investeren.
- **Investeren naar rato.** De investering wordt gedragen door vele schouders. Alle ondernemers met zakelijk vastgoed participeren in het fonds, zowel de gebruikers als de eigenaren. Het is op deze manier mogelijk om de investering per bedrijf beperkt te houden, en anderzijds wel over een substantiële collectieve opbrengst te beschikken.
- **Publiek-private samenwerking.** Het fonds kan een goede samenwerking met de gemeente bekrachtigen. Met een betere organisatiegraad en meer financiële armslag voor de ondernemers wordt het nog makkelijker om structureel met elkaar op te trekken. Daarbij geldt wel nadrukkelijk dat de regie over het fonds volledig bij de ondernemers ligt.
- **Interactie met non-profit.** Het fonds biedt non-profitorganisaties de kans om structureel samen op te trekken met het lokale bedrijfsleven. In de praktijk kan de komst van een fonds op veel positieve respons rekenen bij de non-profit. Er zijn veel belangen die zij delen met de commerciële sector (veiligheid, promotie, kwaliteit openbare ruimte, events). En er zijn ook specifieke sectorbelangen die zij met het fonds kunnen dienen: lokale stagemarkten voor het onderwijs, boodschappenservices of events voor zorglocaties en jeugdsportdagen voor de sportverenigingen. Via het fonds ontstaan meer dwarsverbanden tussen profit en non-profit. De ervaring in andere fondsen is dat dit de kwaliteit van de plannen alleen maar verhoogt.
- **Ruime praktijkervaring.** Gorinchem kan gebruik maken van de ruime ervaring die in andere gemeenten is opgedaan met gemeentebrede fondsen. Het fonds heeft zich al op ruim veertig plekken bewezen als een dynamisch instrument, waaronder op vele plekken in de

regio Drechtsteden. Er is een landelijk platform ondernemersfondsen (LPOF) waar de fondsen onderling kennis en praktijkervaring uitwisselen. Die inspiratie uit andere gemeenten kan worden gebruikt bij de planontwikkeling in Gorinchem.

- **Robuust en efficiënt.** Het ondernemersfonds is juridisch zeer robuust gebleken. De inningskosten zijn bovendien nihil, de ozb wordt al geheven, er is slechts een aanpassing van het tarief nodig. De fondsen zijn btw-plichtig verklaard, het gaat dus om netto te besteden bedragen.

In het vervolg van deze notitie dragen we materiaal aan om het gesprek over het ondernemersfonds in Gorinchem te begeleiden. We starten met een compact overzicht van ambities, opgaven en thema's die zijn aangedragen in de eerste gesprekken over het fonds. We vervolgen met een kort exposé over de techniek van het fonds: hoe werkt het, wat zijn de voordelen en wat zijn de ervaringen elders in het land. Vervolgens zoomen we in op de situatie in Gorinchem. We schetsen een eerste contour van hoe het fonds in Gorinchem eruit zou kunnen zien. Die contour is met nadruk een eerste gedachte experiment, nog meer gesprekken met ondernemers moeten meer kleur gaan geven om te komen tot een volledig voorstel.

We sluiten af met een overzicht van vervolgstappen. In die vervolgroute is een belangrijke rol weggelegd voor de politiek. Het besluit om te komen tot een fonds wordt uiteindelijk in de gemeenteraad genomen. De komst van het fonds zal moeten worden meegenomen in het ozb tarievenbesluit (het niet-woningen tarief) dat altijd aan het einde van het jaar wordt genomen. Er wordt gewerkt aan een voorstel dat rijp is voor politieke besluitvorming. Dat zou betekenen dat bij een positief besluit, een Ondernemersfonds Gorinchem per 1 januari 2025 actief kan zijn.

Inhoudsopgave

1. Ambities en opgaven in Gorinchem	7
2. Wat is een Ondernemersfonds?	14
2.1 Opkomst en groei van Ondernemersfondsen.....	14
2.2 Hoe werkt een Ondernemersfonds?.....	15
2.3 Bestedingen vanuit een Ondernemersfonds	18
2.4 De positie van non-profit in een fonds.....	19
3. Contouren van een Ondernemersfonds Gorinchem	20
3.1 Opbouw van het fonds	20
3.2 Overwegingen bij tariefkeuze	22
3.3 Kosten en opbrengsten	23
3.4 Governance.....	24
3.5 Evaluatie	26
4. Vervolgstappen.....	27

1. Ambities en opgaven in Gorinchem

In een informatieve sessie voor de raad op 16 november vorig jaar heeft de IKG een eerste toelichting gegeven op de ambities vanuit de buitenstad. We citeren een aantal passages uit de gedeelde presentatie.

“Ondernemers worden op tal van thema’s actief bevraagd en accepteren hun verantwoordelijkheden, echter:

- coördinatie en afstemming op tal van thema’s is beperkt door ontbreken van gedeelde en ‘gedragen’ lokale economische visie en actieplan
- gebrek aan (financiële) middelen en professionele menskracht op de invulling van behoeften
- ontbreken van communicatie-infrastructuur om alle ondernemers te bereiken en te verbinden.

De behoefte van IKG (en Stichting Security5):

- georganiseerde en eenduidige vertegenwoordiging van alle bedrijven
- professionalisering/versterking van organisatiekracht op tactisch niveau
- communicatie-infrastructuur om alle ondernemers te bereiken
- professionele invulling van collectieve behoefte per bedrijventerrein onder regie van de ondernemers aldaar (zonder ‘freeriders’)

De inzet is op meer dan alleen het realiseren van losse projecten en voorzieningen. En ook meer dan alleen de samenwerking tussen ondernemers onderling. Het idee is dat ondernemers, overheid, onderwijs en andere maatschappelijke partijen elkaar structureel beter weten te vinden. Dat vergt feitelijk een vorm van “buitenstadsmanagement” naar voorbeeld van de binnenstad. In eerdere presentaties van het IKG wordt wel gesproken over drie verschillende niveaus van samenwerking.

- **Strategisch:** samenwerking van bedrijfsleven, overheid en onderwijs in de vorm van een “triple helix”, een bewezen succesvolle manier van samenwerken op lokaal niveau. Daarin komen verschillende thema’s aan de orde zoals arbeidsmarkt, scholing, innovatie, duurzaamheid, mobiliteit en bereikbaarheid.
- **Tactisch:** een professionele werkorganisatie die in dienst staat van het collectieve bedrijfsleven, zorg draagt voor de collectieve belangenbehartiging, de samenwerking op de bedrijventerreinen stimuleert, doet aan vestigingspromotie en in samenwerking met de gemeente werkt aan een vorm van programma- en accountmanagement en bijvoorbeeld ook de regionale lobby ondersteunt richting het Rijk (vb. Regiodeal, en ontsluiting rondom A27).
- **Operationeel:** concrete projecten, voorzieningen en programma’s die het brede ondernemers- en vestigingsklimaat versterken. Denk aan: i_lab, parkmanagement, Gorkum Next, Dag van de

Ondernemer en opbouw van ondernemer-communities per terrein (bijv. Avelingen, Papland, Groote Haar, Gorinchem Oost).

We spreken tot nu toe vooral over de ambities van de “buitenstad”. De binnenstad van Gorinchem beschikt reeds over een behoorlijke organisatiegraad, een ‘governance’ structuur, en een gedeelde publieke en private verantwoordelijkheid. Vanuit de buitenstad wordt met achting gekeken naar deze resultaten. De wens is om eenzelfde positie voor de buitenstad te realiseren. Een vitale binnenstad is goed voor heel Gorinchem, maar een vitale buitenstad is minstens zo belangrijk.

De thematiek die vanuit de buitenstad wordt aangedragen om mee aan de slag te gaan is breed van aard. We benoemen in het kort een aantal thema’s die aan de orde zijn in gesprek met ondernemers en maatschappelijke partijen.

- **Binden van (jong) talent**, er heerst brede herkenning dat bedrijfsleven, onderwijs en overheid hier een gezamenlijke rol in hebben. Het gaat daarbij over de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Denk aan steun voor programma’s zoals i_lab en wetech, stagemarkten, de vraag vanuit de grote bedrijven of een technische vakschool een optie is om iets te doen aan het technisch tekort, het organiseren van ‘field labs’ en innovatietafels met middelbaar en hoger onderwijs. Maar het gaat ook over het algehele vestigingsklimaat, de zichtbaarheid van de (maak)industrie en andere type bedrijven, Gorinchem op de kaart zetten als ‘werkstad’.
- **De energietransitie**, herkenning dat ondernemers gezamenlijk stappen kunnen zetten in de grote opgave die alle bedrijven moeten doormaken. Het gaat praktisch om de oriëntatie op de koppeling van restwarmte aan grote energievragers. Dat kan verder uitmonden in het gezamenlijk opwekken, distribueren en opslaan van duurzame energie. Om echte stappen te zetten is een ‘vonk’ nodig en handgeld om een eerste stap te zetten.
- De deels hieraan gekoppelde problematiek van de **netcongestie**, ook hier zijn stappen in te zetten door onderling kennis op te bouwen over stroomgebruik tot op bedrijfsniveau. In de Drechtsteden worden er energiecoöperaties opgezet door ondernemers en vinden er pilots plaats met de ontwikkeling van energyhubs op de bedrijventerreinen Antoniapolder in Hendrik-Ido-Ambacht en de Groote Lindt in Zwijndrecht. Op beide terreinen – waar ondernemers over een vast investeringsbudget beschikken via fondsvorming – worden de mogelijkheden voor energieopwekking, -opslag en -deling verkend via een simulatietool (een zogeheten ‘digital twin’). Voor Gorinchem zijn dit inspirerende voorbeelden.
- De **verstedelijkingsopgave** zoals ook vastgelegd in het coalitieprogramma. We citeren: “Gorinchem is een levendige stad te midden van landelijk gebied. Een thuis voor inwoners en een aantrekkelijke bestemming voor bezoekers. We streven naar een stad met 40.000 of meer inwoners. Alleen dan kunnen we behouden en versterken wat we als voorzieningen hebben. Kwaliteit, samenhang en samenwerking zijn daarbij voorwaarden.” Het bedrijfsleven in de buitenstad juicht deze ambitie toe mede vanuit een economisch perspectief en de wens om meer talent aan de regio te binden. Het wordt als een groot belang gezien om hier mede over in overleg te treden om ook vanuit de bedrijfsoptiek de collectieve belangen in te brengen.
- **Bereikbaarheid en mobiliteit**, er is de bekende problematiek van de geplande afslag bij de A27 die de ontwikkeling van het nieuwe terrein Groote Haar nog in de weg staat. Maar het gaat zeker ook over verkeersveiligheid (bijvoorbeeld op de Nieuwe Wolpherensedijk) en de ov-bereikbaarheid van de verschillende terreinen.
- **Veiligheid** van verschillende werkgebieden, met voorrang de bedrijventerreinen. De bekende situatie waarin via Security5 enkele betrokken ondernemers investeren ten behoeve van het

collectief, en andere meeprofiteren maar niet meebetalen (de freerider problematiek). Het gaat ook over het tegengaan van **ondermijning**, waar overheid en bedrijven gezamenlijk in zullen moeten optrekken.

- Een vorm van **parkmanagement** voor de bedrijventerreinen, samen investeren in 'schoon, heel en veilig', afspraken over onderhoud in samenspraak met de gemeente, mogelijkheden om als ondernemers regie te krijgen op groenbeheer, schouwronde, ook oriëntatie op lange termijn belangen als verzakking/inklinken van de grond, klimaatadaptatie/hittestress.
- **Professionalisering** van netwerk- en belangenbehartigingfunctie van IKG. Capaciteit om aan te blijven haken bij verschillende relevante netwerken en thema's (bv. de RES). Structureel samen optrekken met gemeente en andere stakeholders bij gezamenlijke belangen.
- **Citymarketing** ook inzetten voor de buitenstad, 'van veste naar vestigingsklimaat': de bedrijven in de buitenstad zichtbaar maken en dit onderdeel maken van de identiteit van Gorinchem (zie ook eerste punt).

De casus Avelingen West

Op sommige plekken hebben ondernemers al veel geïnvesteerd in hun omgeving, buiten georganiseerde verbanden om. In Avelingen West, bijvoorbeeld, onderhouden de ondernemers het terrein op eigen initiatief (bovenop het gemeentelijk onderhoud). Naast hun eigen percelen, onderhouden ze ook het openbare deel van de straatkanten. Ze zorgen zelf voor het aanpassen van de opritten aan de verzakkende weg, planten veel groen en houden het verkeer en de verkeersveiligheid goed in de gaten.

Dit soort mooie initiatieven kunnen naast een fonds natuurlijk blijven bestaan, maar kunnen ook goed gezamenlijk uit het fonds gefinancierd worden.

We pikken er drie sprekende thema's uit met een kort overzicht van praktijkvoorbeelden uit andere fondsen.

1. Veiligheid en ondermijning

Het voorkomen en bestrijden van criminaliteit vergt een vereende aanpak van ondernemers met politie, brandweer en overheid. Die handschoenen pakken de ondernemers nu op binnen Security5. Security5 biedt aan de deelnemers op zeven terreinen surveillance gecombineerd met afsluiting door slagbomen en cameratoezicht.

De aanpak is succesvol en de criminaliteit is zichtbaar gedaald maar de investeringslast ligt geheel bij de bedrijven die deelnemen aan Security5. Op de nieuwere terreinen Papland en Oost II investeren alle bedrijven automatisch in dit gezamenlijke veiligheidssysteem door een verplichting vastgelegd in het koopcontract met een kettingbeding. Op de andere vijf terreinen is sprake van vrijwillige deelname. De investeringslast per bedrijf is relatief hoog aangezien diverse ondernemers zich onttrekken aan betaling, de bekende 'freeriders': ondernemers die niet meebetalen maar wel profiteren van collectieve voorzieningen. Die situatie wringt en leidt tot het nodige chagrijn bij de wel betalende ondernemers.

Een ander veiligheidsaspect waar de aandacht steeds meer naar uitgaat is het tegengaan van ondermijning. Uit velerlei onderzoek is bekend dat bedrijventerreinen kwetsbaar kunnen zijn voor het voorkomen van criminele activiteiten zoals witwassen, hennepcultuur en handel in illegale goederen. Op regionaal niveau zijn

risicotaxatietools gemaakt die de kans op ondermijning per terrein kunnen inschatten. Bekende risicofactoren zijn de ouderdom van het terrein, een groot aantal automotive bedrijven en onzekerheid over de toekomstige bestemming van het gebied. De Provincie Zuid-Holland biedt ondernemers en gemeenten ondersteuning bij het tegengaan van ondermijning op een bedrijventerrein. Er worden kennisbijeenkomsten georganiseerd, er is een handreiking opgesteld met het Regionale Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) van Den Haag en Rotterdam. De provincie benadrukt het belang van een goede organisatiegraad, investeringsvermogen, professionele capaciteit (in de vorm van parkmanagement) en een goed publiek-private samenwerking. Een ondernemersfonds wordt er gezien als een bij uitstek geschikt instrument om de veiligheids- en ondermijningsopgaven op terreinen ter hand te nemen.

Hieronder een overzicht van bestedingen uit drie fondssteden: Utrecht, Helmond en Roosendaal.

Utrecht	Collectieve aanbesteding van cameratoezicht, collectieve surveillance en alarmopvolging voor tien bedrijventerreinen. De komst van het fonds in 2012 heeft tot een grote professionaliseringsslag geleid. En met de middelen is het mogelijk gemaakt om een hoogwaardig camerasysteem aan te schaffen met kentekenplaatherkenning en meenemen van nieuwste trends in VideoContentAnalyse (VCA). De kentekencamera's scannen aan- en afvoerwegen en er is een koppeling met de database van het 'Verbond van Verzekeraars' om gestolen en vermiste kentekens op te pikken. Er is een nauwe samenwerking met politie, brandweer, gemeente en andere veiligheidsdiensten. De samenwerking tussen de tien terreinen is met de komst van het fonds in een stroomversnelling gekomen. Door de gezamenlijke aanbesteding zijn grote kostenvoordelen bewerkstelligd. Er zijn zeer goede resultaten geboekt met een aanzienlijke daling van criminaliteitscijfers.
Helmond	De terreinen in Helmond beschikken over een KVO certificaat en een systeem van dekkend cameratoezicht. De Stichting Bedrijventerrein Helmond waar de terreinen in zijn verenigd hebben een raamovereenkomst gesloten met Interpolis/Rabobank waarbij tot 15% korting op de verzekeringspremie wordt gegeven aan alle ondernemers gevestigd op het terrein. De verzekeraars zijn hier mede toe overgegaan gezien het aantoonbare succes van de collectieve inzet en het effect op criminaliteitscijfers en brandpreventie. Op de terreinen loopt dagelijks een 'terreinconciërge' rond die proactief misstanden signaleert, klein onderhoud pleegt en meldingen snel oppakt. De terreinconciërge is een belangrijke aanjager in het structurele KVO overleg met bijbehorende schouwrondes. Tussen 2020 en 2022 is een pilot gedraaid gericht op de preventie van drugscriminaliteit in bedrijfspanden. Een belangrijke maatregel bleek het werken met gestandaardiseerde huurovereenkomsten waardoor bonafide verhuurders worden beschermd tegen malafide huurders. Verhuurders die deze overeenkomst hanteerden en te goeder trouw handelden worden door het Openbaar Ministerie ontzien van strafrechtelijke vervolging (wat doorgaans wel gebeurt). De pilot is zeer succesvol geweest en is intussen als vast onderdeel opgenomen in de Helmondse KVO aanpak.
Roosendaal	In Roosendaal beschikken de ondernemers op de terreinen Majoppeveld en Borchwerf over een eigen gebiedsfonds op basis van Reclamebelasting. Bij de inrichting van het fonds is vooral gekeken naar de praktijk van de gemeentebrede fondsen. Dat betekent veel flexibiliteit, ondernemersvrijheid en anticipeervermogen. Een vernieuwende aanpak was de inzet van 'parkrangers' sinds 2018. De taak van de parkrangers is vooral actief aanwezig te zijn op het terrein. Vele parkrangers hebben een achtergrond bij defensie (mariniers) en zijn beroepsmatig getraind in het observeren en signaleren van afwijkende situaties of afwijkend gedrag. Ze spreken iedereen aan en weten hoe ze op

	mogelijk onveilige situaties kunnen reageren. De parkrangers hebben geen aanvullende bevoegdheden ten opzichte van de gewone burger. Maar het simpelweg aanwezig zijn van deze extra oren en ogen maakt de terreinen veel minder interessant voor personen met verkeerde intenties. Er wordt te veel op je gelet.
--	--

2. Energietransitie, netcongestie en verduurzaming

De energietransitie is een thema dat raakt aan de bedrijfsvoering van vrijwel iedere ondernemer. Ieder heeft een eigen verantwoordelijkheid om stappen te zetten om te voldoen aan toekomstige verplichtingen. En tegelijkertijd zijn er ook grote stappen te zetten op collectief vlak. De Provincie Zuid-Holland onderkent de grote voordelen die collectieve projecten voor energiebesparing en duurzame opwekking kunnen bieden, zeker in geconcentreerde werkgebieden zoals de gemengde bedrijventerreinen. Uit provinciale analyse blijkt dat 'bedrijventerreinen' goed zijn voor minimaal 22% van het energieverbruik van de gebouwde omgeving. Er valt, kortom, de nodige winst te behalen zeker in een werkstad als Gorinchem.

In de wereld van ondernemersfondsen is de energietransitie een thema dat veel vragen en ambities oproept. Het is in veel gevallen nog goed zoeken naar concrete projecten die iets aanvullends bijdragen ten opzichte van de individuele inspanningen van ondernemers. Dat lukt de laatste jaren steeds beter, vooral in Utrecht en Helmond zijn belangrijke doorbraken geforceerd via het collectief. En het nieuw gestarte, ambitieuze fonds in Deurne heeft veel in zich om een koploper te worden op het gebied van verduurzaming.

Utrecht	Weer een goed voorbeeld van het professioneel georganiseerde terrein Lage Weide. Op het terrein is een professionele werkorganisatie actief die concrete invulling geeft aan grote thema's. Eén van de lopende programma's is de "Green Deal Lage Weide". Er zijn stevige ambities opgenomen en inzet op meer opwekken van duurzame energie, aardgasvrij maken van gebouwen, betere isolatie en grote toename van het aantal (hybride) warmtepompen. Naast uitgebreide kennisdeling bij ondernemers draait er een groot collectief project: "Congestie management en Power Balancing". Zeer groot actieonderzoek waar fondsgeld wordt opgeplust met 1,5 miljoen euro aan publiek investeringsgeld. Idee is dat slimmer gebruik wordt gemaakt van bestaande netcapaciteit door vraag en aanbod beter met elkaar te verbinden. Daarbij wordt op een slimme manier lokaal opgewekte energie zoveel mogelijk lokaal gebruikt. Buffers zoals batterijen en waterstof worden naar behoefte slim en zo efficiënt mogelijk ingezet om overcapaciteit op te slaan en in te zetten als de vraag weer toeneemt. Alle bedrijven op Lage Weide en naastgelegen terrein De Wetering-Haarrijn kunnen onder voorwaarden meedoen in het project. Daarnaast komt er op initiatief van ondernemers een zelfvoorzienend tankstation voor groene waterstof op het terrein. Het wordt een waterstoftankstation met een electrolyzer, apparatuur waarmee waterstof wordt geproduceerd met groene stroom. De betrokken ondernemers worden samen eigenaar van het station en de electrolyzer. Zij gaan ook waterstofvoertuigen zelf aanschaffen. Het idee is dat hiermee een beweging in gang wordt gezet om de 'kip – ei discussie' over waterstof (eerst de voertuigen, of eerst de tankstations) te beslechten. Zowel lichtere als zwaardere voertuigen kunnen gebruik gaan maken van het station, en doordat de opslag in een mobiele container plaatsvindt kunnen er ook andere afnemers terecht zoals scheepvaart, heftrucks en terminal trekkers. De investering vanuit het fonds wordt vermeerderd met circa 8,5 ton aan gemeentelijke subsidie.
---------	--

Helmond	De Helmondse terreinen zetten al geruime tijd in op verduurzaming van de terreinen en gezamenlijke energie-initiatieven. Met fondsgeld zijn de ondernemers in staat gesteld om grote publieke financieringsstromen naar zich toe te trekken. Binnen het programma Smart Synergy Helmond zijn verschillende projecten in ontwikkeling waaronder: - Warmterotonde Groot Schooten, gebruik van een aantal warmte- en koudeopslag installaties en restwarmte om kantoorgebouwen te verwarmen - Warmterotonde BZOB, gebruik van restwarmte van bedrijven (onder andere een groot compostbedrijf), warmteafvang en aquathermie - Grondstoffenplatform met gebruik van onderlinge reststromen. Er loopt een onderzoek naar realisatie van een grondstoffen hub, soort van bedrijvenmilieustraat, op Groot Schooten om reststromen collectief in te zamelen - Waterrotonde BZOB, anticiperend op toekomstige (drink)waterschaarste. Netwerk gericht op zuiveren en hergebruik van afval- en proceswater
Deurne	De verduurzaming van de terreinen is een belangrijke ambitie binnen de lokale parkmanagementorganisatie. De laatste jaren worden er steeds meer initiatieven ontwikkeld die daaraan bijdragen. Zo worden afvalstromen bij de deelnemers gescand om ze beter op elkaar af te stemmen, hergebruik te stimuleren en vervoersbewegingen te verminderen. Via het platform Energyport Peelland worden initiatieven ontplooid voor afname van groene energie, tegen gunstige tarieven. Op het relatief verouderde terrein Kranenmortel loopt een pilot verduurzaming waarin de thema's energie (besparen, opwekken en opslaan), duurzame mobiliteit en klimaatadaptatie/vergroening leidend zijn. Een actuele ontwikkeling is de vorming van een energiecoöperatie met onder andere de ondernemers in het buitengebied. Met de opgewekte energie van de vele met zonnepanelen bedekte stallen kunnen de bedrijven met een grote energievraag op de terreinen worden voorzien. Een lokale win-win situatie die vraagt om een verdere uitwerking. Met de komst van het fonds zijn de ondernemers in staat om structureel te investeren op deze thema's. Op het vlak van afval zijn al mooie resultaten behaald. Via het parkmanagement kunnen bedrijven gebruik maken van collectieve afvalinzameling. Dat heeft tot substantiële kostenbesparingen geleid voor de deelnemers, er is een voorbeeld bekend waar een enkel bedrijf door de overstap ruim € 10.000 heeft bespaard. Er wordt nu toegewerkt naar een nieuw collectief contract waar ook ondernemers in het buitengebied en elders in de gemeente op kunnen aanhaken.

3. Onderwijs-arbeidsmarkt

De beschikbaarheid van personeel is voor veel bedrijven dé belangrijkste vestigingsfactor. De tekorten op de arbeidsmarkt zijn intussen zo groot dat we wel van een vacaturecrisis kunnen spreken: tal van economische activiteiten komen niet van de grond, omdat er geen mensen zijn om ze uit te voeren. Er is koopkracht genoeg voor de industrie en de horeca; maar dan moet je wel de mensen hebben om te produceren en te bedienen. Voor talloze publieke doelen geldt hetzelfde. Onderwijs, zorg, gemeentebesturen, de energietransitie ... geld genoeg, maar geen mensen te vinden om het werk uit te voeren.

De meeste arbeidsmarkt analisten zijn het er wel over eens dat die tekorten voorlopig niet kunnen worden opgelost. Nederland is een vergrijzend land, steeds meer oudere werknemers gaan met pensioen en verlaten de arbeidsmarkt. Het aantal studieverlaters is te beperkt om alleen al aan die vervangingsvraag te voldoen, laat staan uitbreiding van bedrijfsactiviteiten. Vandaar dat veel bedrijven een deel van hun personeel van

buiten de landsgrenzen vandaan halen (kenniswerkers, arbeidsmigranten). Maar zelfs dan blijft het woekeren met talent.

Steden en regio's staan in concurrentie met elkaar om het schaarse jonge talent aan zich te binden. Het hebben van een compleet onderwijsaanbod van mbo naar hbo tot academisch onderwijs helpt enorm om 'de trek in de schoorsteen' te krijgen. Maar vervolgens is het ook een zaak om dat talent te verleiden om na hun studie te blijven. Vandaar dat veel steden investeren in een goede samenwerking tussen lokale bedrijfsleven en het onderwijs. Voor velen geldt immers dat een stage of leerbaan nog steeds het platform is naar een volwaardige baan. En bovendien kan het bedrijfsleven goed gebruik maken van de denkkraft en het innovatievermogen van jonge mensen, bijvoorbeeld door actuele vraagstellingen het onderwijs in te krijgen.

Gorinchem heeft met het i_lab een mooie basis om de brede uitdagingen waar bedrijven en onderwijsorganisaties voor staan te adresseren. Zowel leerlingen van aangesloten scholen als medewerkers van de aangesloten bedrijven kunnen langskomen om nieuwe technologische ontwikkelingen te zien en te gebruiken. Het doel is om innovatief onderwijs aan te bieden en zo uiteindelijk meer (technisch) geschoold personeel in de regio te krijgen en aan de regio te binden. Projecten die het i_lab aanbiedt, zijn bijvoorbeeld: dronetechonologie, huis van nu (energietransitie), zorg voor later (zorgtechnologie) en lasrobotisering. Bovendien worden er middagen voor werkzoekenden gehouden waar regionale werkgevers spreken of een workshop geven. Het i_lab wordt bekostigd door ondernemers, overheid en onderwijsorganisaties. De financiering vanuit het bedrijfsleven loopt op dit moment nog achter bij die van de overheid en de onderwijsorganisaties. Met de komst van het fonds kan daar een betere balans in worden getroffen en wordt het speelveld van het i_lab verder vergroot.

Leiden en Súdwest-Fryslân	In zowel Leiden als Súdwest-Fryslân is Technolab actief en ondersteunen de ondernemers dit programma via het fonds. Technolab is een organisatie die in samenwerking met basis- en voortgezet onderwijsinstellingen en bedrijven activerend technisch onderwijs verzorgd. Op deze manier komen kinderen vroeg in aanraking met techniek en technologie en worden hun interesse en talenten aangewakkerd. Technolab Leiden biedt de programma's Groen Doen (over duurzaamheid), Toekomsttaal (programmeren en digitale vaardigheden) en Techniekwijs (technische apparatuur en wetenschap) aan. Daarnaast bieden ze een plek aan (potentiële) zij-instromers om het onderwijsvak te leren kennen. In Súdwest-Fryslân worden per leeftijdscategorie verschillende workshops aangeboden. Deze variëren van een bootje bouwen tot solderen en van het programmeren van een robot tot chemische proefjes.
Delft	In Delft wordt jaarlijks de Entrepreneurship Day Delft gehouden. Dit Engelstalige evenement word bezocht door meer dan 800 studenten uit de Benelux. Door middel van verschillende workshops en sprekers leren de studenten over belangrijke vaardigheden en uitdagingen in het ondernemerschap. Daarnaast is er een bedrijvenmarkt waar ondernemers met de studenten in gesprek kunnen over hun onderneming. Het evenement wordt afgesloten met een netwerkborrel. Lokale ondernemers hebben hier baat bij door studenten te werven voor stageplekken en naamsbekendheid te creëren. En het project heeft een grote groep studenten geïnspireerd om zelf te gaan ondernemen.

2. Wat is een Ondernemersfonds?

We hebben in de inleiding en het eerste hoofdstuk de inhoudelijke motivatie geschetst voor de wens voor meer samenwerking, het oplossen van het freeridersprobleem en meer structurele, stabiele financiering van noodzakelijke activiteiten. Die motivatie delen de ondernemers in Gorinchem met hun collega's verspreid over het land. Het Ondernemersfonds is daarbij een effectief instrument gebleken om aan de vrijblijvendheid een einde te maken. In deze paragraaf schetsen we het hoe, wat en waarom van het ondernemersfonds.

2.1 Opkomst en groei van Ondernemersfondsen

Bedrijven staan in concurrentie met elkaar, maar hebben tevens veel baat bij goede samenwerking op lokaal niveau. In veel lokale ondernemerskringen in Nederland wordt al heel lang gesproken over het creëren van een gezamenlijk investeringsbudget. Voor promotie, veiligheid, kennisuitwisseling, infrastructuur, een uitnodigende openbare ruimte, leegstandsbestrijding, belangenbehartiging en tal van andere zaken. In georganiseerd verband nemen ondernemers al vaak hun verantwoordelijkheid door te investeren in het lokale vestigingsklimaat. De deelname aan dit soort verbanden is echter vrijwillig. Een substantiële groep ondernemers betaalt niet mee aan collectieve zaken, soms tot ergernis van de georganiseerden.

Vrijblijvende arrangementen bieden steeds minder houvast in het nemen van een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het steeds weer rondgaan met 'de collectezak' kost veel energie en heeft vaak beperkt resultaat. Er is te weinig basis om goede, langjarige plannen te maken die kunnen bijdragen aan het vestigingsklimaat.

De opkomst van ondernemersfondsen heeft aan die vrijblijvendheid op veel plekken een einde gemaakt. Leiden was in 2005 de eerste stad met een ondernemersfonds. Een gemeentebrede structuur, gevoed via een opslag op de ozb voor niet-woningen. Dat heeft inmiddels veel navolging gevonden. Het 'Leidse signaal' maakte eveneens de weg vrij voor de opkomst van gebiedsfondsen. De aloude reclamebelasting kreeg een tweede leven als heffingsinstrument voor fondsvorming, meestal in binnensteden. De Rijksoverheid ontwierp de wettelijke regeling BIZ, een gebiedsbudget met een duidelijk format.

Afbeelding 1. Overzicht gemeentebrede Ondernemersfondsen in Nederland

Inmiddels zijn er ruim veertig gemeentebrede ozb-fondsen op veel verschillende plekken in het land, waaronder meerdere in de regio Drechtsteden: Zwijndrecht (2016), Alblasserdam (2016), Sliedrecht (2023), Hardinxveld-Giessendam (2022), Hendrik-Ido-Ambacht (2022), Dordrecht (2024).

2.2 Hoe werkt een Ondernemersfonds?

Een Ondernemersfonds is een regelvrije structuur die zich goed laat aanpassen aan lokale omstandigheden. De bestaande fondsen laten een grote variëteit zien in hun bestedingspatroon en wijze van organisatie.

Er heeft zich echter wel iets van een 'landelijke praktijk' ontwikkeld:

- Een ondernemersfonds wordt gevoed via een opslag op de ozb voor niet-woningen. In de praktijk meestal een bedrag tussen de **€ 60 en € 90 per € 100.000 woz-waarde**. De meeropbrengst van deze verhoging wordt één op één overgedragen aan een op te richten Stichting Ondernemersfonds.
- **Alle gebruikers en eigenaren van een niet-woning betalen mee.** Dat betekent niet alleen de winkels, kantoren, horecagelegenheden en bedrijfspanden, maar ook onderwijsgebouwen, praktijkruimtes, ziekenhuizen, agrarische panden, sportkantines, musea en cultuurpodia. De participatie van non-profit partijen wordt in de bestaande fondsen als een verworvenheid ervaren. Het leidt tot meer onderlinge samenwerking, succesvolle gezamenlijke projecten, betere netwerkvorming en meer kennisuitwisseling (even verderop zoomen we verder in op de positie van non-profit organisaties in een ondernemersfonds).
- De **bestedingen** vanuit het fonds zijn geheel vrij, alles wat ondernemers aanmerken als hun gezamenlijk belang komt voor financiering in aanmerking. Van sfeerverlichting en promotie in de winkelgebieden, van beveiliging op de bedrijventerreinen en kantorenparken tot aan 'open dagen' en stagebeleid voor het onderwijs. Enige voorwaarde is dat er collectief over wordt besloten, vaak via het bekende verenigingsverband. Er kan bovendien **gespaard** worden binnen het fonds, er geldt geen bestedingsdwang. In de praktijk wordt er de eerste jaren juist veel gespaard binnen een fonds.
- De **ondernemers gaan zelf over de gewenste aansturing van het budget**. In de meeste fondsen wordt er gekozen om via een trekkingsrechtensystematiek een groot deel van het geld weer beschikbaar te stellen aan de gebieden en/ of sectoren waar het wordt opgebracht. Ieder centrum en bedrijventerrein beschikt daarmee over een budget dat in verhouding staat tot de eigen inleg in het fonds.
- In de meeste nieuwe fondsen worden uit het fonds ook **gemeentebrede** budgetten belegd voor **gebiedsoverstijgende activiteiten**. Het is een leereffect van vroege fondsen als Leiden en Utrecht. Als al het geld is toebedeeld aan gebieden en sectoren, blijft er geen budget meer over voor het aanjagen van activiteiten die in het belang zijn van de gehele lokale economie. Veel bestaande fondsen ruimen alsnog ruimte in voor gemeentebreed: in Groningen, Delft, Leiden en Leeuwarden gaat het om 20 tot 25% van het fonds. En er zijn nieuwkomers die het grootste deel van het fonds laten omgaan in een gemeentebreed aandeel: Waddinxveen (60%), Westerveld (80%), Hardinxveld-Giessendam, Sliedrecht en Terschelling (allen 100%). Ook in die gemeenten worden vooral gebiedsgerichte projecten gefinancierd, maar daartoe wordt aan een gemeentebrede tafel besloten. Dat voegt extra kennis en dynamiek toe.
- Ondernemersfondsen die een jaarbudget hebben van meer dan € 200.000 - en veruit de meeste fondsen vallen onder die categorie - werken vrijwel allemaal met een vorm van **professionele capaciteit**. In ieder geval iets van secretariaat en soms een fondsmanager die in dienst staat van ondernemers: plannen aanjaagt, ideeën uitschrijft en verder brengt, contacten onderhoudt met

gemeente en externen, op zoek gaat naar cofinanciering en functioneert als verbindende factor tussen alle gebruikers van het fonds.

- Met de gemeente worden afspraken gemaakt over **non-interventie**: er komt geen gemeentelijke beïnvloeding op bestedingen. En over **non-substitutie**: er vindt geen afwenteling van publieke (onderhouds-)taken op het fonds plaats. Aan het einde van het jaar wordt wel verantwoording afgelegd over de wijze van besteding. Het blijft formeel immers publiek geld.
- Per ministeriële regeling zijn alle ondernemersfondsen **btw-plichtig** verklaard. Dit betekent dat ze daarom btw mogen aftrekken. De opbrengst betreft dus een netto te besteden bedrag. Enige uitzondering is het aandeel dat door de non-profit wordt opgebracht, zij kunnen de btw immers doorgaans ook niet in aftrek nemen.
- Het fonds is in eerste instantie vaak een **experiment**, meestal met een looptijd van vijf jaar. Na die vijf jaar wordt er geëvalueerd, met aandacht voor vragen zoals; heeft het fonds geleid tot een aanmerkelijke verbetering van de organisatiegraad, wat voor projecten zijn er geïnitieerd, willen de ondernemers door met het fonds? Tot nu toe hebben alle fondsen deze experimentele fase succesvol doorlopen. De ondernemersfondsen hebben zich bewezen als stabiele en gewaardeerde partners in de lokaal economische omgeving.
- Een Ondernemersfonds komt tot stand op basis van een 'convenant', **een principeakkoord tussen gemeenteraad en ondernemers**. Anders dan bij een BIZ is er geen sprake van een wettelijk format; er is ruimte voor lokale afwegingen en verbijzonderingen. Bij de afspraken met de gemeente hoort dat de gemeente(raad) zich niet bemoeit met de inrichting en bestedingen van het fonds. Natuurlijk is er wel degelijk een minimale bemoeienis: het fonds dient zich te houden aan algemene normen voor gesubsidieerde instellingen die met publiek geld werken, zoals het overleggen van jaarstukken en het blijven binnen de grenzen van de wet. Maar het inhoudelijk debat hoort geheel bij de ondernemers te liggen.
- In sommige gemeenten met een fonds heeft het de gemeente moeite gekost om aan die **non-interventie** te wennen. Maar de spelregel is wel overal geaccepteerd geraakt. Het rendement van een ondernemersorganisatie die eigen keuzes kan maken en zich in vrijheid kan organiseren is voor een gemeentebestuur op den duur veel groter dan dat beetje zeggenschap over een beperkt geldbedrag waar het in eerste instantie om ging. Juist door het fonds los te laten kan dynamiek ontstaan en krijgt de gemeente te maken met goed georganiseerd ondernemerschap. Dat kan wel eens botsen met tegengestelde belangen. Veel vaker zien we echter dat ondernemers en gemeente met de komst van een fonds meer nauwgezet met elkaar optrekken en de krachten bundelen om de lokale economie een impuls te geven.
- Het is overigens omgekeerd ook even wennen. Veel ondernemers hebben de gewoonte om hun probleem steeds te definiëren in relatie tot de overheid. Dat er een **vrije ruimte komt voor gezamenlijk ondernemerschap**, met geld maar zonder regels, kost vaak tijd om te ontdekken. In het begin van een fonds vragen tal van verenigingen wat de voorschriften zijn waar ze zich aan moeten houden. De kunst voor het bestuur van het fonds is natuurlijk om zo regelarm mogelijk op te trekken en de vrijheid om iets op poten te zetten zo maximaal mogelijk te houden.

De 'drie modellen' en voorkeursmodel in Gorinchem

Overal in het land lopen ondernemers tegen de grenzen van vrijwilligheid op. In het land zijn er drie gangbare modellen om aan de vrijblijvendheid een eind te maken.

1. Het gemeentebrede ondernemersfonds op basis van de ozb, gestart in 2005 in Leiden op initiatief van lokale ondernemers. Geeft een brede impuls aan het vestigingsklimaat en het organiserend vermogen van ondernemers in de hele gemeente. Geschikt om zowel gebiedsgericht als gemeentebreed mee te investeren. Catch-all oplossing die ook gewenste interactie met maatschappelijke partijen tot stand brengt. Juridisch zeer stabiel, geen aanvullende inningskosten. Toepassing in circa vijftig gemeenten, van groot tot klein. Invulling is kwestie van lokaal maatwerk. Vergt eigen, lokale afweging van de politiek.
2. De Reclamebelasting, ooit bedoeld om een rem te zetten op de wildgroei van reclame in de openbare ruimte. Na het Leidse signaal afgestoft en ingezet als instrument voor ondernemersorganisatie. In principe ook gemeentebreed toe te passen, maar meestal gebiedsgericht ingezet. Alleen gebruikers van panden met reclamevoering doen mee. Overheid is vrij in bepalen van gebied en tarief mits goed gemotiveerd. Uitgebreide jurisprudentie maar daarmee ook veel kans op beroep en bezwaar. Drie bekende tariefgrondslagen:
 - Een bedrag per strekkende meter reclame (niet erg populair meer)
 - Een vast bedrag per belastingbetaler (eenheidstarief), eventueel met verschil per gebied
 - Een bedrag gerelateerd aan de taxatiewaarde van het zakelijk vastgoed op basis van de WOZ. Tegenwoordig meest populaire vorm vanwege draagkrachtbeginsel, breedste schouders dragen de zwaarste lasten.
3. De BedrijvenInvesteringsZone (BIZ), de reactie van de wetgever op het 'Leidse signaal' dat ondernemers bereid zijn via fiscale weg extra te investeren in het vestigingsklimaat. Een BIZ is een gebiedsbelasting begrensd in bestaansduur en bestedingsmogelijkheden. De bestedingen lagen oorspronkelijk enkel in het verlengde van de gemeentelijke taken, denk aan schoon, heel en veilig. De toepassing is iets flexibeler geworden waardoor er ook mogelijkheden bij zijn gekomen voor promotie on- en offline. De weg naar een BIZ toe is omgeven met wettelijke draagvlakvereisten, een eigen lokale afweging is niet noodzakelijk. In de praktijk is de BIZ vooral geschikt voor reeds goed georganiseerde gebieden met een vooraf duidelijke investering (bv. camerabeveiliging) die een beperkte looptijd kan worden afgeschreven. Vaak wordt de BIZ ook gebruikt als opstap naar een gemeentebreed fonds toe (Dordrecht, Deurne, Hardinxveld-Giessendam).

De voorkeur van IKG en Security 5 gaat uit naar een gemeentebreed ondernemersfonds om verschillende redenen:

- Bij een reclamebelasting kan er nog steeds sprake zijn van free-riders: bedrijven die geen reclame voeren, wiens reclame niet zichtbaar is vanaf de weg, of die in een bedrijfsverzamelgebouw zitten.
- Zowel de BIZ als de reclamebelasting is bedoeld voor een begrensd gebied. Zaken die voor de hele gemeente gelden, zoals veel van de opgaven en ambities in Gorinchem, zijn hiermee lastiger op te pakken. Ook verloopt de samenwerking tussen bedrijventerreinen makkelijker als ze in één fonds zitten dan als ze ieder hun eigen BIZ of RB zouden hebben. (De administratieve en financiële last voor die allemaal oprichten daar nog buiten gelaten.)
- De wens is om meer uitwisseling met maatschappelijke organisaties mogelijk te maken, zoals onderwijs, zorg, verenigingen, sport en cultuur. Dat kan alleen met een gemeentebreed fonds.
- Bij zowel de BIZ als de reclamebelasting komen extra inningskosten kijken, die afgaan van de opbrengst.
- Het afbreukrisico is groter bij een reclamebelasting door juridische kwetsbaarheid over waar de grenzen worden gelegd en bij een BIZ door de verplichte draagvlakmeting.

2.3 Bestedingen vanuit een Ondernemersfonds

De bestedingen vanuit een Ondernemersfonds zijn als aangegeven in principe geheel vrij. De praktijk laat een ontwikkeling zien in het bestedingspatroon vanuit ondernemersfondsen. De **eerste jaren** worden veelal gebruikt om de 'acute noden' op te lossen: voorzieningen en activiteiten die op de plank liggen maar voorheen niet of slechts gedeeltelijk konden worden opgepakt: goede sfeerverlichting en aankleding van winkelgebieden, KVO, parkmanagement op bedrijventerreinen, publieksevenementen. Na enige jaren komen er nieuwe bestedingen in zicht. De basis is dan op orde en er kan worden toegewerkt naar **meer lange termijnplannen en eigen visieontwikkeling**: een jaarlijks terugkerende winterfair met ijsbaan, kortingsacties en arrangementen, leegstandsbestrijding, collectieve inkoop(korting), glasvezelaanleg, sectorale acties voor personeelswerving.

Weer een generatie verder gaan fondsen **investeren** in kennis & kunde, zelfbeheer van terreinen en winkelgebieden, klimaat- en energiemaatregelen, infrastructuur, onderzoek en grote projecten.

Deze drie generaties bestedingen zijn gebaseerd op het bestedingspatroon van de ruim veertig al langer bestaande fondsen. In onderstaand overzicht maken we daarbij onderscheid naar een aantal gangbare gebieden/sectoren die actief zijn binnen een Ondernemersfonds.

	Eerste generatie	Tweede generatie	Derde generatie
Winkelcentra/ dorpskernen/ binnensteden	• Sinterklaasintocht • Sfeerverlichting • Promotie/ folders • Braderieën, voorjaarsmarkten • Keurmerk Veilig Ondernemen • Collectieve presentie op internet	• Grote evenementen: winterfair, ijsbaan, meerdaagse markten • Evenementenkalender afgestemd met omgeving • 'Stadspas' met kortingsacties • Leegstandsbestrijding • Bezoekerspakketten met horeca, cultuur ontwikkelen	• Kennis & kunde bijeenkomsten (o.a. internetmarketing) • Poolen van personeel • Pilots 'zelfbeheer' • Lange termijnvisie op kern/winkelgebied • Digitale winkelstraat
Bedrijventerreinen en kantorenparken	• Parkmanagement (schoon, heel veilig) • Camerabewaking en surveillance • Extra maaien, strooien • KVO inclusief schouwronde	• Glasvezel • Collectieve energie inkoop • Collectiviteitskorting organiseren (verzekeringen, bhv-cursussen, etc.) • Zelfregie over groenbeheer • Leegstandsbestrijding	• Duurzaamheid/ klimaatneutraliteit • Zonne-energie • Koude-warmte opslag • Benutten restwarmte en -stoffen • Cofinanciering infrastructuur oplossingen • Contra-expertise bij ruimtelijke plannen
Agrarisch	• Publieksactiviteiten (Kom in de Kas, e.d.) • Extra maaien/snoeien weg- en slootkanten	• Lokale belangenbehartiging • Glasvezel, collectieve waterzuivering • Netwerkevenementen, bedrijfsbezoeken	• Aantrekken onderzoeksgeld in greenport verband • Collectieve waterzuivering, leveren restwarmte

			• Cofinanciering infrastructuur oplossingen
Non-profit	• Cultuur en sportevenementen • Rolstoel-, dementie-vriendelijke gemeente-projecten	• Bedrijfsbezoeken • Organisatie techniekdagen/ dag van de zorg • Collectieve inkoop cursussen (bhv, sociale hygiëne)	• Collectieve werving personeel in tekortsectoren (techniek, zorg, onderwijs) • Gezondheid projecten op werkvloer (met lokale bedrijfsleven)

2.4 De positie van non-profit in een fonds

Tot slot nog een aantal opmerkingen over de **positie van non-profit organisaties** in een Ondernemersfonds. In diverse fondsen zijn de niet-commerciële partijen voorlopers als het aankomt op fondsvorming. Onderwijs, zorg-, sport-, cultuur- en buurtorganisaties zijn voor hun eigen bedrijfsvoering vaak al actief op zoek naar contacten met het lokale bedrijfsleven. Ten eerste omdat zij eveneens baat hebben bij een schone, aantrekkelijke, bereikbare en veilige omgeving. Daarnaast zijn er nog meer specifieke motivaties. Scholen willen afspraken maken over stagebeleid en bedrijfsbezoeken. Sportclubs en cultuurorganisaties zoeken naar organisatie van events, sponsordeals en aanbod van combinatiepakketten. Zorginstellingen zijn weer gebaat bij promotieactiviteiten voor personeelswerving en dienstverlening aan cliënten (boodschappenservice, bankjes van zorgplek naar centrum, et cetera).

Het gaat vaak om heel zichtbare activiteiten. Een paar voorbeelden van elders:

- Het **Helmonds ORO**, een intramurale instelling voor verstandelijk beperkte mensen, organiseert samen met lokale wijkwinkeliers een jaarlijkse kerstmarkt voor de eigen cliënten, met leerlingen van het stedelijke mbo als gastheer
- In **Utrecht** worden diverse muziekfestivals e.a. culturele optredens met lokale (amateur)gezelschappen en/of studenten, georganiseerd in samenspraak met horeca en omliggende bedrijven, ook (gratis) klassieke concerten voor cliënten van zorginstellingen vinden er plaats
- In onder meer **Lisse** worden sportevenementen voor basisschoolleerlingen georganiseerd, in samenwerking met lokale sportclubs.

Meer abstract, maar minstens zo belangrijk, is het investeren in organiserend vermogen:

- Sportverenigingen in **Pijnacker-Nootdorp** hebben zich na (en door) de komst van een fonds georganiseerd in een collectieve Sportraad; de Sportraad organiseert collectieve zaken (zoals sportdagen, of gezamenlijke energie-inkoop) en is actieve gesprekspartner van de gemeente o.a. bij het opstellen van de lokale sportnota;
- In **Assen** hebben zorginstellingen (van ziekenhuis tot tandartspraktijk) zich georganiseerd in Zorgstad Assen, de branche organiseert symposia om lokale netwerkvorming te versterken, heeft het zorgaanbod digitaal ontsloten en faciliteert patiëntenvoorlichting.

3. Contouren van een Ondernemersfonds Gorinchem

We verkennen in dit hoofdstuk hoe het ondernemersfonds in Gorinchem eruit kan komen te zien. Het gaat met nadruk om een eerste schets. In gesprek met ondernemers komen we tot een meer definitief voorstel.

3.1 Opbouw van het fonds

Het organiseren van het fonds is een kwestie van lokaal maatwerk. Lokale ambities en wensen zijn leidend bij de invulling. Dat maakt dat er veelkleurige verschillen zijn tussen al de bestaande fondsen. Zo zijn er gemeenten waar ondernemers kiezen voor veel trekkingsrechten, een eigen werkbudget voor ieder gebied en/of sector. Utrecht heeft ruim zeventig trekkingsrechten, Leeuwarden heeft er 35 en zelfs het niet al te grote Zwijndrecht heeft er 21. Andere fondsen kiezen juist voor minder maar wel meer professionele trekkingsrechten. Helmond heeft drie grote budgetbeheerders: het centrum, de bedrijventerreinen en de wijkwinkelcentra. En ook de stad Groningen doet het op die manier met slechts zes clusters. Andere fondsen hebben geen aparte trekkingsrechten, alle plannen worden geïnitieerd en/of gefinancierd vanuit een gemeentebrede tafel (Hardinxveld-Giessendam, Terschelling, Sliedrecht).

Vaak worden trekkingsrechten toebedeeld aan verbanden die er al zijn. Dat is handig voor een snelle start, omdat er al een structuur ligt waarbinnen leden plannen aan zouden kunnen dragen. Maar ook het toebedelen van een trekkingsrecht aan een gebied wat zich nog niet georganiseerd heeft, kan een goed idee zijn om daar nieuwe dynamiek en betere samenwerking aan te jagen. Uiteindelijk moet iedere betaler van ozb niet-woning zich kunnen mengen in de discussie over de bestedingen of een plan kunnen indienen. Tegelijkertijd blijkt uit ervaring dat het opdelen van het gehele budget in kleine clusters en gebieden te weinig creativiteit oproept en ten koste gaat van efficiëntie.

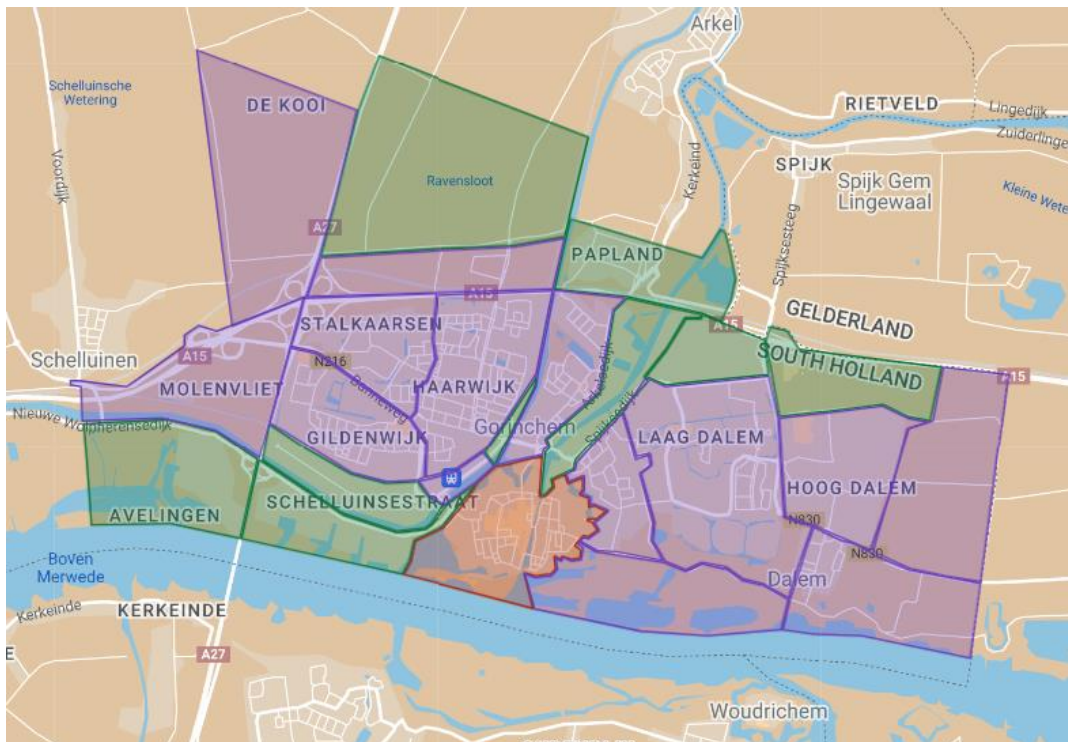
Zoals eerder gesteld hebben veel nieuwe fondsen naast trekkingsrechten ook een gemeentebreed aandeel. Er zijn vele belangen die niet gebieds- of sectorgebonden zijn en die juist gebaat zijn bij een overkoepelende aanpak. De aansturing van 'gemeentebreed' kan gebeuren door een gezamenlijke vertegenwoordiging van de andere gebieden of een vereniging die sowieso een overkoepelend karakter heeft.

Het is nu te vroeg om al een indeling voor te stellen met welke trekkingsrechten er kunnen zijn en wie deze zou moeten aansturen. Er zijn wel verschillende belanghebbenden te onderscheiden.

- De **bedrijventerreinen**. De belangen van de terreinen zijn eerder uitgebreid aan bod geweest. Onder dit gebied vallen:
 - Gorinchem Oost I
 - Gorinchem Oost II
 - Spijksedijk
 - Schelluinsestraat

- Papland
 - Avelingen-West
 - Avelingen-Oost
 - Een aantal zeer kleine terreinen (o.a. Handelskade, Zuiderlingedijk, Arkelsedijk)
 - Groote Haar i.o. Dit is nu nog een stuk landelijk gebied in het noorden aan de oostkant van de A27, waar nu nog niet veel bedrijven gevestigd zijn. Omdat daar echter wel al lang plannen voor zijn, wordt daar nu alvast op voorgesorteerd.
- De **binnenstad** van Gorinchem. Hierbij moet uiteraard rekening worden gehouden met de BIZ die een deel hiervan (de winkelstraten) hen al van financiering voorziet. Er zijn verschillende mogelijkheden om de beide instrumenten goed met elkaar te integreren.
 - De **wijkeconomie** en het buitengebied van Gorinchem. Daaronder vallen onder meer het stationsgebied, het Piazza Center, de woonboulevard en andere wijkwinkelcentra. Zij hebben op dit moment wel winkeliersverenigingen per winkelgebied, maar beperkte collectieve samenwerking of financiering.
 - De **non-profit** sector. Ongeveer een kwart van het zakelijk vastgoed in Gorinchem wordt gebruikt voor onderwijs, zorg, sport, cultuur of gemeentezaken. De belangen van deze partijen moeten zeker ook geborgd worden. Er kan later gekeken worden of dat met een apart budget of juist in samenwerking met de andere bedrijven het beste kan gebeuren.

Hieronder volgt een geografische verbeelding van die indeling, waarbij opgemerkt dient te worden dat het buitengebied een zeer lage waarde vertegenwoordigt, wat erg kleine budgetten zou opleveren en daarom logischerwijs zou worden toegevoegd aan de wijkeconomie (paars).

Bovendien zijn er in Gorinchem veel ambities en bestedingsdoelen die de hele stad aangaan. Zo kan het fonds bijvoorbeeld gebruikt worden om in de financiering (vanuit het bedrijfsleven) van het i_lab te voorzien of om ook de citymarketing van de rest van de stad aan te pakken. Daarnaast vragen ook de uitdagingen die in gesprekken in Gorinchem aan bod zijn gekomen om een brede samenwerking, ongeacht de locatie. Zoals het opleiden van voldoende geschikt personeel voor de grote bedrijven (met bijvoorbeeld een eigen bedrijfsschool), het aan de orde stellen van verkeersveiligheid, lobby omtrent de A27, het aanpakken van netcongestie, de energietransitie, en professionele capaciteit voor belangenbehartiging en verbinding.

Er wordt daarom ook met belangstelling gekeken naar de fondsen in Hardinxveld-Giessendam en Sliedrecht, die met **één gemeentebreed budget** werken, zonder trekkingsrechten. Uiteraard kunnen er met een gemeentebrede pot nog steeds aanvragen voor een kleiner gebied worden gedaan. Bijvoorbeeld voor camerabewaking op een terrein of een evenement voor de wijkwinkelcentra. Er kan, ook zonder van tevoren schotten te leggen en potjes te verdelen, natuurlijk nog steeds rekening worden gehouden met de inbreng in het fonds van ieder gebied en wat daarbij past qua uitgaven.

3.2 Overwegingen bij tariefkeuze

Bij het kiezen van een tarief moet er rekening gehouden worden met de volgende punten:

- De individuele draaglast moet overzichtelijk blijven; de komst van een fonds hoort niet te leiden tot een merkbare aanpassing van de algehele kostenstructuur van een individueel bedrijf. Anders gezegd, het fonds zal geen schuldenposities of faillissementen in de hand werken (daarmee zou het uiteraard zijn doel voorbij schieten)
- Er moet wel sprake zijn van een substantiële opbrengst voor het collectief, zodat er voor een reeks van jaren duidelijkheid is en echt plannen voor de langere termijn kunnen worden gemaakt. Bestaande collectieven moeten er ook niet op achteruitgaan.

Binnen de meeste startende Ondernemersfondsen wordt gerekend met een bijdrage tussen de €60 en €90 per € 100.000 woZ-waarde, te verdelen over de gebruikelijke oZb niet-woning verdeelsleutel. Voor Gorinchem komt dat neer op circa 55% voor de eigenaar en 45% voor de gebruiker van een pand.

Het ambitieniveau van een fonds is uiteindelijk doorslaggevend in het vaststellen van een tarief. Voor alleen een klein beetje extra beveiliging en wat promotie is minder geld nodig dan voor lange termijnplannen zoals parkmanagement, verduurzaming of leegstandsbestrijding. Uit ervaring met de langer bestaande fondsen blijkt dat een tarief binnen de voorgestelde marge het beste werkt. Fondsen die ooit gestart zijn met een lagere bijdrage lopen vaker aan tegen het hebben van te weinig geld wanneer de plannen eenmaal op gang zijn gekomen. Het is ook mogelijk om te werken met een 'ingroeimodel' waarbij het tarief stapsgewijs wordt opgebouwd. Bijvoorbeeld door het eerste jaar met €50 per ton WOZ-waarde te werken, het jaar daarna met €60, en vanaf het derde jaar met €70. Zo kan het fonds eerst goed landen en kunnen de investeringen daarna worden opgevoerd.

De fondsen in de buurt van Gorinchem werken vrijwel allemaal met een bijdrage van € 75 per € 100.000 WOZ-waarde. Dit is ook een mogelijkheid in Gorinchem, maar er moeten eerst nog meer gesprekken gevoerd worden om te kijken wat het beste bij de ambities past.

N.B. Het BIZ-gebied in de binnenstad werkt momenteel met een bijdrage van €75 per ton woz-waarde voor zowel gebruikers als eigenaren, wat neer komt op €150 per ton woz-waarde per pand.

3.3 Kosten en opbrengsten

Om een idee te krijgen van wat een Ondernemersfonds een individuele ondernemer zal kosten, hieronder een twee voorbeeld berekeningen, voor een pand van € 300.000 en van € 850.000, bij bijdragen van 60 en 90 euro per ton WOZ-waarde.

Tabel 1. Jaarlijkse bijdrage winkel van € 300.000 bij verschillende bijdragen

	Bij € 60 per ton woz-waarde	Bij € 90 per ton woz-waarde
Eigenaar (55%)	€ 99	€ 149
Gebruiker (45%)	€ 81	€ 122
Eigenaar + gebruiker	€ 180	€ 270

Tabel 2. Jaarlijkse bijdrage kantoor van € 850.000 bij verschillende bijdragen

	Bij € 60 per ton woz-waarde	Bij € 90 per ton woz-waarde
Eigenaar (55%)	€ 281	€ 421
Gebruiker (45%)	€ 230	€ 344
Eigenaar + gebruiker	€ 510	€ 765

Op basis van het meest actuele woz-bestand kunnen we bekijken hoeveel er in totaal in Gorinchem, en per cluster, opgebracht kan worden. Bij een tarief van **€ 60 per ton woz-waarde** komen we uit op een totaal fonds van ongeveer **€ 600.000 per jaar**, en bij **€ 90 per ton woz-waarde** op circa **€ 900.000**.

In onderstaande tabel is te zien hoeveel er in verschillende gebieden/sectoren wordt opgebracht, uitgaande van de twee uiteinden van de voorgesteld range voor een tarief. Het ligt nu nog niet vast of dit ook daadwerkelijk de 'trekkingsgerechtigden' worden. Bovendien wordt hier nog geen rekening gehouden met een eventuele reservering voor een gemeentebreed budget, of het "neutraliseren" (niet in het fonds participeren) van de binnenstad.

Tabel 3. Overzicht opbrengsten per gebied/sector, afgerond op duizendtallen

	Bij € 60 per ton woz-waarde	Bij € 90 per ton woz-waarde
Bedrijventerreinen	€ 299.000	€ 448.000
Wijkeconomie, waarvan:	€ 218.000	€ 327.000
Non-profit	€ 146.000	€ 219.000
Profit	€ 72.000	€ 108.000
Binnenstad	€ 88.000	€ 131.000
Totaal	€ 605.000	€ 907.000

3.4 Governance

Het inrichten van de organisatie van een fonds is een lokale zaak waar ondernemers zelf over gaan. Er bestaat niet zoiets als een algemeen toepasbare blauwdruk. Het is altijd zaak goed te kijken naar de lokale situatie en wensen van de gebruikers. Een groot fonds met grote diversiteit in vestigingsmilieus, vergt een heel andere aanpak dan bijvoorbeeld een compacte gemeente met overzichtelijke werkgebieden. De vraag is hoe het 'Gorcumse model' eruit dient te zien.

Een structuur bestaat meestal uit in ieder geval drie onderdelen: het stichtingsbestuur, een adviesraad en een secretariaatsfunctie.

Stichtingsbestuur

Het fonds krijgt de vorm van een stichting met een eigen bestuur. Het wordt een geheel onafhankelijke rechtspersoon, die los staat van de ondernemersverenigingen, van de gemeente of van welke 'gevestigde' partij ook maar.

De meeste fondsen kiezen voor een onafhankelijk bestuur waar geen bestuursleden van de gebiedscollectieven in plaats nemen. De achtergrond van die gedachte is dat het fonds niet 'aan politiek' doet en een zakelijk-neutrale financier is van ondernemersbelangen. De bestuursleden moeten uiteraard wel binding hebben met de stad en het lokale bedrijfsleven.

Een andere optie is een getrapte bestuur, waarin juist vanuit elk trekkingsgebied één iemand zitting neemt. Dit is vooral handig als er net zoveel trekkingsrechten zijn als gewenste bestuursleden.

Het is uiteindelijk zoeken naar een betrokken, professionele ploeg mensen met hart voor Gorinchem en kennis van de lokale economie.

De initiatiefgroep van ondernemers kan met een voorzet voor een eerste bestuur voor het Ondernemersfonds komen. In latere jaren vult het bestuur zichzelf aan.

We hebben het in eerste instantie om een oprichtingsbestuur. De personen in dat bestuur moeten bereid en in staat zijn om te pionieren in een opbouwfase. Het gaat uiteindelijk om een 'startup' in samenwerking. Na de pioniersperiode komt het Ondernemersfonds wat meer in een beheerfase, dan zijn er mogelijk weer andere mensen nodig. Aan kandidaten voor het oprichtingsbestuur zal dus in

eerste instantie een projectmatige betrokkenheid voor een overzichtelijke periode worden gevraagd. Het zal gaan om mensen die:

- Pleitbezorger van samenwerking tussen ondernemers willen zijn
- Creativiteit en ondernemerschap meebrengen
- Het gebied goed kennen en het gesprek met ondernemers kunnen starten
- Bereid zijn om te werken binnen de methodes, visies en afspraken uit dit rapport.

Er wordt bij de start van een Ondernemersfonds vaak gevraagd naar administratieve of zelfs juridische deskundigheid. Maar dat is niet de eerste behoefte. Het regelkader van een Ondernemersfonds is uiteindelijk vrij simpel en de administratie is nogal 'basic'. Het gaat vooral om ondernemerschap en gezag.

De meeste bestuursleden in andere fondsen verrichten hun werkzaamheden 'om niet' – of hoogstens een vrijwilligersvergoeding – zoals vaak ook de gewoonte is van bestuurders van ondernemersverenigingen.

Na verloop van de pioniersfase, heeft het bestuur in de kern nog twee taken:

- Toezien op de rechtmatigheid van bestedingsvoorstellen (is er genoeg geld en is er op transparante wijze tot de besteding besloten), administratief verwerken, verantwoording afleggen aan de gemeente.
- Ondersteunen, bemiddelen, informatievoorziening, werken aan verdere verspreiding van bekendheid van het fonds.

Adviesraad

In de meeste Ondernemersfondsen functioneert een 'adviesraad', waarin de gebruikers van het fonds verzameld zijn. Over het algemeen: vertegenwoordigers van de trekkingsgerechtigden.

De adviesraad heeft weinig bevoegdheden. Dat zou meer regels vergen dan past in de cultuur van het fonds. Het uitgangspunt is wel dat het bestuur van het fonds terdege rekening houdt met de gevoelens en de opinies zoals geuit in de adviesraad. Op cruciale punten zoals veranderingen (ook kleinere) in de trekkingsrechtensystematiek zal een negatief sentiment van de adviesraad in de praktijk een dwingend feit zijn.

De adviesraad heeft tenminste twee taken:

- 'Terugpraten' tegen het bestuur van het fonds, bespreken van jaarrekening en verslag, hoofdlijnen van beleid.
- 'Marktplaats' voor de verenigingen, 'roadshow' van goede plannen en bestedingen en wat de verenigingen maar met elkaar willen delen, platform voor inspiratie.

Hoe de adviesraad in Gorinchem het beste ingedeeld kan worden, moet nog blijken na een besluit over de eventuele trekkingsrechten.

Fondsmanagement

De meeste fondsen van enige omvang werken met een professionele ondersteuning. Het fonds is er niet voor zichzelf, maar staat in dienst van de ondernemersverenigingen. Daar hoort een sobere bedrijfsvoering bij. Toch zijn er redenen om geld uit te trekken voor een professioneel beheer:

- Het gaat om publiek geld, waar verantwoording over moet worden afgelegd. Rekening, verantwoording en accountantsverklaring moeten kloppen.
- De ervaring is dat een fonds groter dan 200.000 euro niet meer met alleen vrijwilligers te beheren valt. De risico's worden te groot.
- Er moet een goed administratief aanbod worden gedaan aan de verenigingen, zeker de kleinere trekkingsgerechtigde moeten worden 'ontzorgd' door de beheerlast bij het fonds te leggen. De beheerskosten moeten door de verenigingen ervaren worden als de prijs voor goede dienstverlening. Daar hoort zeker ook de zorg bij dat over alle daarvoor in aanmerking komende uitgaven uit het fonds de btw teruggevorderd wordt.
- Zeker in de opbouwfase van het fonds is capaciteit nodig om zaken te organiseren en verenigingen te helpen.

De vuistregel bij de bestaande fondsen is dat in totaal circa 6% van de fondsomvang gereserveerd wordt voor algemene beheerskosten: secretariaat/fondsmanagement, jaarrekening met accountantscontrole, website, verzekeringen, boekhoudpakket en aanhouden van een kleine weerstandsreserve. Sommige fondsen weten de centrale beheerskosten te drukken door meer aan de gebieden/sectoren over te laten. Zo volstaat het fonds in Meppel met een totale overhead van 3%, maar daar is veel professionele capaciteit in de gebieden actief (parkmanagement / centrummanagement).

3.5 Evaluatie

Een ondernemersfonds is een 'regelvrije' financiële positie. Er zijn geen landelijke voorschriften. Een fonds moet passen bij de lokale ambities en lokale cultuur. In de ene plaats leggen ondernemers van te voren al spelregels vast om projectaanvragen die binnen komen te behandelen. In een andere gemeente 'jaagt' het fonds zelf op innovatieve en baanbrekende projecten.

Een fonds is geen doel op zich. Het is een instrument ten dienste van de ambities en behoeften van de lokale ondernemers.

Dit zijn overwegingen om het fonds na in eerste instantie als een experiment vorm te geven. Er is altijd een opbouwtijd nodig, bijvoorbeeld in een periode van vijf jaar. Nadien kan in een evaluatie aan de orde komen of het fonds aan de verwachtingen voldoet, of de ambities te hoog of juist te laag zijn, of de governance goed functioneert, enzovoort.

De gewoonte is dat het om een 'zelfevaluatie' gaat. Het fonds neemt zelf het initiatief en kiest al dan niet een bureau uit voor een professionele toets. Daar wordt de gemeente bij betrokken, maar het hoort bij 'ondernemerszelfbestuur' dat het fonds zelf de regie houdt.

Wellicht overbodig te zeggen, maar toch: met alle ondernemingsvrijheid, creativiteit en participatie die deze aanpak nodig heeft, blijft het fonds formeel gewoon een gesubsidieerde instelling. Mocht ooit sprake zijn van fraude of wanbestuur, dan verschaffen subsidieverordening en Algemene Wet Bestuursrecht de gemeente voldoende recht (en zelfs plicht) om in te grijpen. In de geschiedenis van ruim 50 fondsen is dat nog nooit voorgekomen. Gelukkig maar: ondernemers kunnen heel goed verantwoordelijkheid nemen voor hun bedrijfsomgeving, zolang ze maar over een adequaat instrument beschikken.

In sommige langer bestaande fondsen is een periodieke evaluatie een goed moment om nog eens goed met elkaar te praten over waar de stad staat en wat er nodig is. Zo blijft de dynamiek behouden.

4. Vervolgstappen

Zoals in het begin van deze notitie genoemd, wordt het besluit om de ozb ten behoeve van het ondernemersfonds te verhogen, uiteindelijk genomen door de gemeenteraad. Het vroegtijdig betrekken en informeren is dus belangrijk. Het enige officiële moment per jaar dat dit besloten kan worden is bij het vaststellen van de belastingen, meestal in oktober of november. Voordat de gemeenteraad echter geïnformeerd wordt, moet er wel een duidelijk voorstel liggen waar de ondernemers in Gorinchem achter staan. De route die hiervoor doorlopen wordt is als volgt:

- De notitie verder uitwerken met de begeleidingsgroep;
- Ophalen inhoud: gesprekken met verschillende partijen om ambities en opgaven te achterhalen;
- Vroegtijdig betrekken en informeren van de politiek;
- Informeren van en steun peilen bij ondernemers/achterban;
- Als er voldoende steun is: oplevering "contourennotitie" Ondernemersfonds Gorinchem als voorstel voor de gemeenteraad en handreiking voor ondernemers;
- Politieke besluitvorming in het najaar wanneer de ozb tarieven worden vastgelegd;
- Bij positief besluit: oprichten stichting, vaststellen bestuur en statuten, ondertekenen convenant met gemeente (eventueel in voorjaar '25).